

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. Z.**, bývajúceho vo S., zastúpeného JUDr. A. M., advokátom so sídlom v S., proti žalovanej **Slovenskej republike**, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova č. 2, o **náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Svidník pod sp. zn. 2 C 260/2005, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 12. marca 2009 sp. zn. 5 Co 115/2008 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 12. marca 2009 sp. zn. 5 Co 115/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Svidník 27.12.2005 (po pripustení jej zmeny v priebehu konania) sa žalobca domáhal voči žalovanej zaplattenia sumy 31 397,-- Sk (1 042,19 EUR) s prísl. (úrokmi z omeškania a nákladmi spojenými so žiadosťou o predbežné prejednanie nároku v sume 4 760,-- Sk), predstavujúcej náhradu škody spôsobenej mu uznesením o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia. V žalobe uviedol, že uznesením okresného prokurátora bola trestná vec vedená proti nemu pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby postúpená príslušnému obvodnému úradu z dôvodu, že nejde o trestný čin ale o skutok, ktorý by sa mohol prejednať ako priestupok. Na základe žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, spočívajúcej vo vynaložení trov obhajoby v trestnom konaní, mu žalovaná oznámila, že jeho nárok neuspokojí, pretože nie sú splnené podmienky zodpovednosti štátu za škodu v zmysle ustanovenia § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“).

Okresný súd Svidník rozsudkom (v poradí druhým) z 25. marca 2008 č. k. 2 C 260/2005-107 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 31 397,-- Sk s 8 % úrokmi z omeškania od 8.6.2006 do zaplatenia a sumu 4 760,-- Sk, to všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku, a v rovnakej lehote zaplatiť mu aj náhradu trov konania 35 613,10 Sk do rúk jeho zástupcu JUDr. A. M.. Vykonaným dokazovaním zistil, že uznesením vyšetrovateľova Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Bardejove – úradu justičnej a kriminálnej polície, pracovisko Svidník, z 23.1.2005 ČVS: X. bolo začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie proti žalobcovi pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Uznesením Okresného prokurátora vo Svidníku z 26.1.2005 sp. zn. Pv 49/05-19 bola sťažnosť žalobcu proti uzneseniu v časti o vznesení obvinenia zamietnutá ako nedôvodná. Ďalším uznesením Okresného prokurátora vo Svidníku z 5.5.2005 sp. zn. Pv 49/05-46 bola vec podľa § 171 ods. 1 Trestného poriadku (zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom) postúpená Obvodnému úradu vo Svidníku, odboru všeobecnej vnútornej správy z dôvodu, že nejde o trestný čin, ale o skutok, ktorý by sa mohol prejednať ako priestupok. Listom z 2.12.2005 žalobca požiadal žalovanú o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody vzniklej mu v súvislosti s jeho obhajobou v trestnom konaní a spočívajúcej vo vynaložení nákladov na trovy obhajoby v sume 31 397,-- Sk. Žalovaná listom z 8.12.2005 žalobcovi oznámila, že jeho žiadosti nie je možné vyhovieť, pretože nie je splnená podmienka zodpovednosti štátu za škodu v zmysle § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. a to zrušenie alebo zmena rozhodnutia, ktorým mala byť spôsobená škoda, pre nezákonnosť. Poukazujúc na uvedené skutkové zistenia vyslovil okresný súd názor, že zastavenie trestného stíhania, postúpenie veci inému orgánu alebo oslobodzujúci rozsudok, ak k takýmto rozhodnutiam došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, majú podľa § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. rovnaké dôsledky, ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Uplatnený nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím považoval preto za opodstatnený.

Krajský súd v Prešove ako odvolací súd na odvolanie žalovanej rozsudkom z 12. marca 2009 sp. zn. 5 Co 115/2008 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol a účastníkom náhradu trov konania nepriznal. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím a to existencia právoplatného rozhodnutia, ktoré by bolo zrušené pre nezákonnosť. Tento záver odôvodnil tým, že podľa jeho názoru zastavenie trestného stíhania, postúpenie veci inému orgánu alebo oslobodzujúci rozsudok, ak k takýmto

rozhodnutiam došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, nemá rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Zákon č. 514/2003 Z.z., ktorý vzhľadom na čas vydania tvrdeného nezákonného rozhodnutia, treba aplikovať na daný prípad, v ustanovení § 6 ods. 1 uznesenie o postúpení vecí výslovne neuvádza.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že sa potvrdzuje rozsudok súdu prvého stupňa, alebo aby rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom. Uviedol, že právoplatnosťou uznesenia o postúpení veci inému orgánu z dôvodu, že skutok nie je trestným činom, bolo neformálne zrušené ako nezákonné uznesenie o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia. Poukazoval na to, že zmyslom právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. je, aby každý zásah štátu do majetkovej alebo aj do nemajetkovej sféry občana, spôsobený nesprávnym postupom alebo nezákonným rozhodnutím, bol odčinený. V opačnom prípade by fyzická osoba, proti ktorej bolo vznesené obvinenie, musela niesť materiálne dôsledky takéhoto rozhodnutia, aj keď sa ukázalo nesprávnym a trestné konanie skončilo tak, že na túto osobu treba hľadieť ako na nevinnú.

Žalovaná vo vyjadrení k podanému dovolaniu navrhla tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť opätovne (ako v základnom konaní) poukazujúc na neexistenciu rozhodnutia, ktorým by bolo uznesenie o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia zrušené pre nezákonnosť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (účastníkom konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. možno dovolanie odôvodniť len niektorým alebo niektorými z dôvodov taxatívne v ňom určených. Z obsahu dovolania v predmetnej veci vyplýva, že dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) O.s.p., t.j. že

rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, ku ktorému môže dôjsť buď použitím iného právneho predpisu, než ktorý mal byť správne použitý, alebo síce aplikáciou správneho právneho predpisu, ale jeho nesprávnym výkladom. Uvedený dovolací dôvod v tejto veci je daný.

Podľa § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. ak tento zákon neustanovuje inak, právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom.

Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. náhrada škody zahŕňa aj náhradu trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie alebo rozhodnutie o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutie o väzbe, zatknutí a inom pozbavení osobnej slobody alebo vykonané zadržanie a v konaní, v ktorom bolo rozhodnutie zrušené, alebo trestné stíhanie zastavené, alebo v ktorom bola vec postúpená inému orgánu.

Zákon č. 514/2003 Z.z. v ustanovení § 3 určuje rozsah zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci tak, že štát zodpovedá za škodu spôsobenú a) nezákonným rozhodnutím, b) nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody, c) rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe alebo d) nesprávnym úradným postupom.

Základným predpokladom zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle citovaného ustanovenia § 6 ods. 1 veta prvá uvedeného zákona je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, a to pre jeho nezákonnosť príslušným orgánom. Pre správnu interpretáciu tohto ustanovenia nestačí vychádzať len z jeho jazykového znenia, teda z doslovného gramatického výkladu, ale je nevyhnutné uplatniť výklad systematický a teleologický. Z hľadiska systematického výkladu, objasňujúceho obsah právnej normy vo vzájomných súvislostiach s inými právnymi normami, možno dospieť k záveru, že pokiaľ citované ustanovenie § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. je umiestnené vo štvrtej časti označenej ako spoločné ustanovenia, prichádza do úvahy jeho praktické uplatnenie (a teda zahrnutie trov konania, ktoré vznikli i v konaní, v ktorom bola vec postúpená inému orgánu, do náhrady škody) aj v prípade zodpovednosti štátu za škodu

spôsobenú nezákonným rozhodnutím, ktorej podmienky upravuje § 6 tohto zákona. Z hľadiska výkladu teleologického, vychádzajúceho zo zmyslu a účelu právneho predpisu, ktorým je v prípade uvedeného zákona ochrana základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom v zmysle čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, nemožno lipnúť na formálnom zrušení (zmene) tvrdeného nezákonného rozhodnutia, ale je potrebné splnenie tejto podmienky vykladať extenzívne. Za ústavne konformný treba preto považovať výklad, podľa ktorého v prípade posudzovania zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia, postúpenie veci inému orgánu, ak k takémuto rozhodnutiu došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, má rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Právoplatnosťou rozhodnutia o postúpení veci inému orgánu trestné konanie končí. To znamená, že zanikajú účinky rozhodnutia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia, a zrušenie takéhoto rozhodnutia sa zároveň z tohto dôvodu stáva bezpredmetným (nadbytočným). Postúpenie veci inému orgánu z dôvodu, že výsledky trestného (prípravného) konania ukazujú, že nejde o trestný čin, zároveň znamená, že podozrenie zo spáchania trestného činu sa nepotvrdilo a vyšla tak najavo nezákonnosť rozhodnutia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia.

Ústavnoprávny základ nároku jednotlivca na náhradu škody v prípade trestného stíhania, ktoré je skončené postúpením veci inému orgánu treba hľadať nielen v ustanovení čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ale vo všeobecnej rovine predovšetkým v čl. 1 ods. 1 tohto základného zákona, teda v princípoch materiálneho právneho štátu. Ak má byť štát skutočne považovaný za materiálny právny štát, musí niesť objektívnu zodpovednosť za konanie svojich orgánov, ktorým priamo zasiahli do základných práv jednotlivca. Nemožno totiž prehliadnúť, že štát nemá slobodnú vôľu, ale je povinný striktné dodržiavať právo v jeho ideálnej (škodu nepôsobiacej) interpretácii. Na jednej strane je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní vyšetrovať a stíhať trestnú činnosť, na druhej strane sa štát nemôže zbaviť zodpovednosti za postup týchto orgánov, ak sa ich postup ukáže ako mylný, zasahujúci do základných práv. V takej situácii nie je rozhodné, ako orgány činné v trestnom konaní vyhodnotili pôvodné podozrenie, ale to, či sa ich podozrenie v trestnom konaní potvrdilo.

Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením, je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z., účinného od 1.7.2004, a rovnako aj podľa predtým platného zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“), účinného do 30.6.2004. Súdna judikatúra dovodila, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma, spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej osobe), bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porovnaj Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 23.2.1990 sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaný pod číslom 35 v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1991, a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28.6.1993 sp. zn. 1 Cdo 53/93, publikovaný pod číslom 70 v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky, ročník 1994). Rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia (vedenia) trestného stíhania, je neskorší výsledok trestného konania. Tieto závery, prijaté v čase platnosti zákona č. 58/1969 Zb., sú napriek zmene právnej úpravy stále použiteľné.

V preskúmvanej veci odvolací súd správne aplikoval na daný prípad zákon č. 514/2003 Z.z. a správne posudzoval zodpovednosť štátu ako zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím. So zreteľom na uvedené závery však nesprávne interpretoval ustanovenie § 6 ods. 1 tohto zákona v otázke, či postúpenie veci inému orgánu z dôvodu, že k trestnému činu nedošlo, má rovnaký význam ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu pre nesprávne právne posúdenie veci zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p. a contrario). V ďalšom konaní je právny názor dovolacieho súdu záväzný (§ 243d ods. 1 veta druhá O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania ako i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 posledná veta O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. novembra 2009

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová